

De gevangene van de hemel

Beste lezer,

Welkom terug in de wereld van het Kerkhof der Vergeten Boeken. Misschien heb je *De schaduw van de wind* zojuist uitgelezen, of kom je net tevoorschijn uit de donkere gangen van *Het spel van de engel*. Of misschien kom je net aan en heb je nog nooit gehoord van die plek waar boeken een veilige schuilplaats hebben gevonden en voor altijd voortleven. Maakt niet uit. Er wacht een labyrint van verhalen op jullie, oude en nieuwe vrienden. *De gevangene van de hemel* is, na *De schaduw van de wind* en *Het spel van de engel*, de derde roman in de reeks verhalen die samen de vierdelige cyclus rond het Kerkhof der Vergeten Boeken vormen. Elk van deze boeken vertelt een opzichzelfstaand verhaal, maar is door de karakters, plotontwikkelingen en tal van andere narratieve elementen ook nauw met de andere verbonden. De boeken kunnen afzonderlijk worden gelezen of samen, in welke volgorde dan ook. Toen ik eraan begon, was het mijn idee om de verhalen als Chinese doosjes in elkaar te laten passen, om een legpuzzel van verhalen te scheppen waaraan de lezer op tal van plekken kan beginnen en die je een andere reis door het verhaal laat ervaren, afhankelijk van door welke deur je bent binnengekomen. De puzzel krijgt vorm terwijl je ermee bezig bent, en de boeken, de karakters en het verhaal zelf vinden nieuwe betekenis en weerklank terwijl jij er deel van gaat uitmaken. In *De gevangene van de hemel* gaan we terug naar het einde van *De schaduw van de wind* en pikken

we het verhaal weer op waar onze helden, Daniel en Fermín, waren gebleven. Er staan hun – en jou, de lezer – nog vele avonturen en gevaren te wachten. Naarmate het verhaal vordert, worden nieuwe geheimen onthuld en met dit boek komen we eindelijk bij de werkelijke kern van de intrige, stuiten we op het hart van de hele vertelling. Duik erin en geniet ervan, want het verhaal staat op het punt te beginnen, verder te gaan of te veranderen – of al die dingen tegelijkertijd. Dus, of je nu een oude vriend bent of het Kerkhof der Vergeten Boeken voor het eerst bezoekt, welkom thuis. We hebben vandaag iets speciaals voor je in petto.

CRZ

Ik heb altijd geweten dat ik op een dag naar deze straten zou terugkeren om de geschiedenis te vertellen van de man die zijn ziel verloor in de schaduwen van dat Barcelona van lang geleden; wiens naam begraven lag in de as en stilte van een stad van troebele dromen. Dit is een verhaal dat is geboren in de stad der verdoemden, de woorden geëetst in vuur in het geheugen van een man die terugkeerde van de doden met een belofte in het hart genageld en de prijs van een vloek boven zijn hoofd.

Het doek gaat op, het publiek valt langzaam stil en voordat de schaduw die over hun lot zweeft vanuit de hoogte neerdaalt op het podium, heeft een koor van witte geesten het toneel in bezit genomen om stem te geven aan een komedie, en met de gezegende onschuld van hen die geloven dat de derde akte altijd de laatste is, begint het koor aan een kerstverhaal, zonder te weten dat bij het omslaan van de laatste pagina de inkt van zijn woorden hen langzaam maar onherroepelijk meesleurt naar het hart van de duisternis.

– JULIÁN CARAX, *De gevangene van de hemel*
(Éditions de la Lumière, Parijs, 1992)

DEEL I

Een kerstverhaal

1

Barcelona, december 1957

Dat jaar ontwaakten de dagen voor kerst onder een loodkleurige hemel en een laagje rijp. Een blauwachtige schemering lag over de stad en de mensen haastten zich voorbij, tot over hun oren ingepakt, terwijl hun adem dampende sporen achterliet in de kou. Er waren er maar weinig die stilstonden om de etalage van Sempere en Zoon te bekijken en nog minder die zich naar binnen waagden om te vragen naar dat ene, verdwaalde boek dat zijn hele leven op hen had gewacht en waarvan de verkoop – poëziebundels daargelaten – zou hebben bijgedragen aan het oplappen van de precaire financiën van de boekhandel.

‘Ik geloof dat vandaag dé dag is. Vandaag verandert ons lot,’ kondigde ik aan, in de ban van mijn eerste kop koffie. Puur optimisme in vloeibare vorm.

Mijn vader, die al vanaf acht uur ’s ochtends aan het worstelen was met het kasboek en die goochelde met potlood en gum, keek op van de toonbank en sloeg het defilé van ongrijpbare klanten gade dat hem door de vingers glipte en verdween in de straat.

‘Moge de hemel je horen, Daniel, want in dit tempo, als de kerstverkoop niet bijtrekt, hebben we in januari niet eens meer geld om de elektriciteitsrekening te betalen. We zullen echt iets moeten doen.’

‘Fermín had gisteren een idee,’ opperde ik. ‘Volgens hem is

het een magistraal plan om de boekhandel te redden van het ophanden zijnde bankroet.’

‘God sta ons bij.’

Ik citeerde letterlijk: ‘Als ik nu eens in onderbroek de etalage zou decoreren, zou het ons wellicht lukken om een vrouwelijk specimen – belust op literatuur en heftige emoties – naar binnen te lokken om geld uit te geven, want zij die het kunnen weten, zeggen dat de toekomst van de literatuur afhangt van de vrouwen en God is mijn getuige dat de dienstmaagd die de woeste aantrekkingskracht van dit goddelijke lichaam kan weerstaan nog geboren moet worden.’

Ik hoorde achter me het potlood van mijn vader op de grond vallen en draaide me om.

‘Fermín dixit,’ voegde ik eraan toe en ik nam genietend nog een slok van mijn koffie.

Ik had gedacht dat mijn vader wel zou glimlachen bij een dergelijke inval van Fermín, maar toen ik merkte dat hij niet uit zijn stilte leek te ontwaken, keek ik hem onderzoekend aan. Sempere senior leek een dergelijk krankzinnig voorstel niet alleen volstrekt niet grappig te vinden, hij trok zelfs een peinzend gezicht, alsof hij het serieus overwoog.

‘Kijk eens aan, misschien heeft Fermín de spijker wel op de kop geslagen,’ mompelde hij.

Ik keek hem vol ongeloof aan. Mogelijk had de commerciële droogte die ons de afgelopen weken had gegeseld nu toch werkelijk het gezonde verstand van mijn verwekker aangetaast.

‘Je gaat me toch niet vertellen dat je hem toestemming geeft om in een herenslip door de winkel te paraderen?’

‘Nee, nee, dat bedoel ik niet. Die etalage. Dat woord brengt me op een idee ... Misschien zijn we nog op tijd om de kerst te redden.’

Ik zag hem verdwijnen in de achterkamer en kort daarop kwam hij terug, gehuld in zijn officiële winteruniform: dezelfde jas, shawl en hoed die ik me van kinds af aan herinner.

Bea zei altijd dat ze vermoedde dat mijn vader sinds 1942 geen kleding meer had gekocht en alle tekenen wezen erop dat mijn vrouw gelijk had. Terwijl hij zijn handschoenen aantrok, glimlachte mijn vader afwezig en in zijn ogen zag ik dat bijna kinderlijke sprankje dat alleen waarlijk grootse ondernemingen hem wisten te ontlokken.

‘Ik laat je een poosje alleen,’ kondigde hij aan. ‘Ik moet even voor een boodschap de deur uit.’

‘Mag ik vragen waar je naartoe gaat?’

Mijn vader knipoogde naar me.

‘Het is een verrassing. Je zult het wel zien.’

Ik liep tot de deur met hem mee en zag hem met ferme pas op weg gaan naar de Puerta del Ángel, nog een figuurtje in de grijze stroom van voetgangers die hun weg zochten onder de asgrijsblauwe hemel van weer een lange winter.

Ik nam de gelegenheid te baat om nu ik alleen was, de radio aan te zetten en muziek te luisteren, terwijl ik naar eigen inzicht en smaak de collecties in de kasten herinrichtte. Mijn vader vond het van weinig niveau getuigen om de radio aan te hebben als er klanten in de zaak waren, en als ik hem aanzette in aanwezigheid van Fermín, begon die als een flamencozanger op de melodie mee te kwelen – of erger, hij begon op ‘sensuele liedjes uit het Caribisch gebied’ te dansen, zoals hij dat noemde – en dan had hij me altijd na een paar minuten op de kast. In het licht van dergelijke praktische moeilijkheden was ik tot de conclusie gekomen dat ik mijn plezier in het luisteren naar muziek moest beperken tot de schaarse momenten dat er verder niemand in de winkel was, behalve ikzelf en duizenden boeken.

Radio Barcelona zond die ochtend een clandestiene opname uit die een verzamelaar had gemaakt van het magnifieke concert dat Louis Armstrong en zijn band hadden gegeven in het Windsor Palace aan de Diagonal, drie Kerstmissen geleden. Tijdens de reclamepauzes sloofde de omroeper zich uit om de muziek te etiketteren als *ljass* en hij waarschuwde in één moeite door dat sommige van de uitdagende ritmes mogelijk niet geschikt waren voor het gehoor van de nationale luisteraar, gedrild als die was in de klanken van de theatrale *tonadilla* en bolero’s, of die net begon te wennen aan de *yé-yé*-klanken, die in zwang begonnen te raken op de zenders.

Fermín zei altijd dat als het muzikale wonderkind don

Isaac Albéniz zwart was geboren, de jazz uitgevonden zou zijn in Camprodón, net als de beroemde biscuitjes in blik. Hij zei ook dat jazz, samen met de puntige bustehouders die de door hem aanbeden Kim Novak in enkele van de films droeg waar we tijdens de matineeën naartoe gingen in Fémina Cinema, behoorde tot de schaarse successen van de mensheid in de twintigste eeuw. Ik kon niet anders dan het op dit punt met hem eens zijn.

De rest van de ochtend bracht ik door in de magie van de muziek en de geur van boeken en ik genoot van de kalme voldoening die eenvoudig werk dat goed wordt gedaan met zich meebrengt.

Fermín had de ochtend vrij genomen om naar eigen zeggen de laatste hand te leggen aan de voorbereidingen van zijn huwelijk met Bernarda, dat gepland stond voor begin februari. De eerste keer dat hij het onderwerp ter sprake had gebracht, amper twee weken geleden, hadden we allemaal tegen hem gezegd dat hij overhaast handelde en dat je met haastige spoed nooit iets goeds bereikte. Mijn vader probeerde hem ervan te overtuigen het huwelijk met ten minste twee of drie maanden uit te stellen en gebruikte het argument dat een huwelijk iets was voor de zomer en voor goed weer, maar Fermín had erop gestaan om de datum aan te houden en gaf als reden op dat hij, specimen dat gehard was in het harde, droge klimaat van de heuvels van Extremadura, overvloedig zweette aan de mediterrane – naar zijn oordeel subtropische – zomerkust en dat het niet aanging zijn huwelijk te vieren met zweetplekken onder zijn oksels ter grootte van wentelteefjes.

Ik begon te vermoeden dat er iets vreemds aan de hand moest zijn als in een Spanje dat zo door religieuze ijver en door de Staat gedomineerde propaganda werd gedomineerd, Fermín Romero de Torres – levend vaandel van de burgerlijke ongehoorzaamheid tegen de Heilige Moederkerk, de bank en de goede zeden – een dergelijke urgentie aan de dag

legde om een boterbriefje te halen. In zijn prehuwelijkse ijver was hij al zo ver gegaan om vriendschap te sluiten met de nieuwe pastoor van de kerk van Santa Ana, don Jacobo, een priester uit Burgos met een ontspannen gedachtegoed en de manieren van een gepensioneerde bokser. Fermín had hem aangestoken met zijn buitensporige enthousiasme voor domino en samen speelden ze op de zondag na de mis historische partijen in bar Almirall. De priester moest altijd uitbundig lachen wanneer mijn vriend hem tussen de glaasjes Montserrat-likeur door vroeg of hij kon bevestigen dat nonnen dijen hadden en als dat zo was, of ze zo zacht en om in te bijten waren als hij al vanaf zijn adolescentie vermoedde.

‘U wordt nog geëxcommuniceerd,’ verweet mijn vader hem. ‘Nonnen bekijk je niet en raak je niet aan.’

‘Maar de eerwaarde vader is misschien nog wel meer een schoffie dan ik,’ protesteerde Fermín. ‘Als het niet vanwege dat uniform was ...’

Aan die discussie moest ik denken terwijl ik op de klanken van de trompet van maestro Armstrong meeneuriëde, toen het belletje boven de deur van de winkel zijn verlegen tingeltje liet horen en ik opkeek in de hoop mijn vader te zien binnenkomen van zijn geheimzinnige missie, of Fermín, klaar voor de middagdienst.

‘Goedendag,’ klonk een schorre stem vanaf de drempel.

In het tegenlicht van de straat leek de grimmige figuur een door de wind gezeselde boomstam. De bezoeker droeg een donker pak van ouderwetse snit en leunde op een stok. Toen hij een stap naar voren deed, liep hij zichtbaar mank. Het licht van de lamp boven de toonbank omhulde een door de tijd doorgroefd gelaat. Hij bekeek me een tijdje aandachtig, schatte zonder haast mijn kaliber in. Zijn blik had iets van die van een roofvogel, geduldig en berekend.

‘Bent u meneer Sempere?’

‘Ik ben Daniel. De heer Sempere is mijn vader, maar hij is er op het moment niet. Kan ik u ergens mee helpen?’

De bezoeker negeerde mijn vraag en begon door de winkel te dwalen, waarbij hij alles grondig bestudeerde, met een belangstelling die grensde aan begerigheid. Zijn kreupelheid was zo overduidelijk dat de kwetsuren die zich verborgen onder zijn kleding ernstig moesten zijn.

‘Een oorlogsaandenken,’ zei de vreemdeling, alsof hij mijn gedachten had gelezen.

Met mijn blik volgde ik zijn inspectie van de winkel, wel vermoedend waar hij zijn anker zou uitgooien. Precies zoals ik had gedacht, stond hij stil bij de vitrine van ebbenhout en glas, een relikwie uit de tijd dat de winkel werd geopend in het jaar 1888, toen overgrootvader Sempere, op dat moment nog een jongeman die net was teruggekeerd van zijn avonturen in het Caribisch gebied, wat geld had geleend om een

oude handschoenenwinkel over te nemen en om te vormen tot boekwinkel. Die vitrine, de ereplaats van de winkel, was waar we traditiegetrouw de kostbaarste exemplaren bewaarden.

De bezoeker ging er zo dichtbij staan dat zijn adem het glas deed beslaan. Hij haalde een bril tevoorschijn die hij op zijn neus zette en begon de inhoud van de vitrine te bestuderen. Zijn houding deed me denken aan die van een wezel die versgelegde eieren in een kippenren onderzoekt.

‘Mooi exemplaar,’ prevelde hij. ‘Dat zal best wat kosten.’

‘Het is een antiek stuk uit de familie. Het heeft voorname-lijk emotionele waarde,’ antwoordde ik, niet geheel op mijn gemak bij de loftuitingen van die vreemde klant die met zijn blik zelfs de lucht die we inademden leek te taxeren.

Na een poosje borg hij zijn bril op en sprak op afgemeten toon: ‘Ik begrijp dat een zekere heer, bekend om zijn gevatheid, voor u werkt.’

Omdat ik niet onmiddellijk antwoord gaf, draaide hij zich naar me toe en wierp me een verzengende blik toe.

‘Zoals u ziet ben ik alleen. Misschien kan meneer me vertellen welk boek hij wenst en met alle genoegen ga ik er voor u naar op zoek.’

De vreemdeling toonde een glimlach die allesbehalve vriendelijk was en knikte.

‘Ik zie dat u in die vitrine een exemplaar hebt van *De graaf van Montecristo*.’

Hij was niet de eerste klant die het boek opmerkte. Ik splitste hem het officiële verhaal in de maag dat we voor zulke gelegenheden paraat hadden.

‘Meneer heeft een goed oog. Het gaat om een magnifieke editie, genummerd en met illustraties van Arthur Rackham, afkomstig uit de privébibliotheek van een groot verzamelaar in Madrid. Het is een uniek, gecatalogiseerd exemplaar.’

De bezoeker wendde onverschilligheid voor en richtte zijn aandacht op de stevigheid van de ebbenhouten panelen van

de boekenkast, waarmee hij duidelijk liet merken dat mijn woorden hem verveelden.

‘Wat mij betreft zien alle boeken er hetzelfde uit, maar het blauw van dat omslag vind ik wel mooi,’ antwoordde hij op schampere toon. ‘Ik neem het.’

Onder andere omstandigheden had ik een vreugdesprong gemaakt bij de verkoop van wat waarschijnlijk het duurste exemplaar was in de hele winkel, maar bij het idee dat die editie zou eindigen in de handen van deze figuur draaide mijn maag zich om. Iets zei me dat als dit exemplaar in zijn bezit de winkel zou verlaten, nooit meer iemand zelfs maar de eerste alinea ervan zou lezen.

‘Het is een zeer kostbare editie. Als meneer wenst, kan ik hem andere edities van hetzelfde werk in perfecte staat laten zien en voor toegankelijker prijzen.’

Mensen met een kleine ziel proberen altijd de ander te kleineren en de onbekende, wiens ziel je waarschijnlijk in een naaldpunt had kunnen verstoppen, wierp me zijn meest geringschattende blik toe.

‘En die ook een blauw omslag hebben,’ voegde ik eraan toe. Hij negeerde de impertinentie van mijn ironie.

‘Nee, dank. Díé wil ik. De prijs kan me niet schelen.’

Ik knikte knarsetandend en liep naar de vitrine. Ik haalde de sleutel tevoorschijn en opende het glazen deurtje. De ogen van de vreemdeling brandden in mijn rug.

‘Al het goede zit altijd achter slot en grendel,’ gaf hij zachtjes commentaar.

Ik pakte het boek en zuchtte.

‘Is meneer verzamelaar?’

‘Zo zou je het kunnen zeggen. Zij het niet van boeken.’

Ik draaide me om met het boek in de hand.

‘En wat verzamelt meneer?’

Opnieuw negeerde de onbekende mijn vraag en hij stak zijn hand uit naar het boek. Ik moest de impuls onderdrukken om het weer in de vitrine te leggen en de deur op slot te

doen, maar mijn vader had het me niet vergeven als ik een dergelijke verkoop had laten lopen, gezien de stand van zaken.

‘De prijs bedraagt driehonderdvijftig peseta,’ kondigde ik aan alvorens hem het boek te overhandigen, in de hoop dat het getal hem van mening zou doen veranderen.

Hij knikte zonder met zijn ogen te knippen en haalde een biljet van duizend peseta uit het borstzakje van zijn pak, dat nog geen stuiver gekost kon hebben. Ik vroeg me af of het geen vals biljet zou zijn.

‘Ik ben bang dat ik geen wisselgeld heb voor zo’n groot biljet, meneer.’

Normaliter zou ik hem hebben gevraagd om even te wachten terwijl ik naar de dichtstbijzijnde bank ging om me ervan te vergewissen dat het biljet echt was en om wisselgeld te halen, maar ik wilde hem niet alleen laten in de winkel.

‘Maakt u zich geen zorgen. Het is echt. Weet u hoe u dat kunt controleren?’

De vreemdeling hield het biljet tegen het licht.

‘Kijk goed naar het watermerk. En die lijntjes. De textuur ...’

‘Meneer is expert in vervalsingen?’

‘Alles is vals in deze wereld, jongeman. Alles behalve geld.’

Hij drukte me het biljet in de hand, sloot mijn vingers eromheen en gaf een paar klapjes op mijn knokkels.

‘Schrijft u het wisselgeld maar op voor mijn volgende bezoek,’ zei hij.

‘Dat is veel geld, meneer. Zeshonderdvijftig peseta ...’

‘Kleingeld.’

‘Ik zal in elk geval een ontvangstbewijs voor u maken.’

‘Ik vertrouw u.’

De onbekende bekeek het boek onverschillig.

‘Het gaat om een geschenk. Ik wil u vragen het persoonlijk af te geven.’

Ik aarzelde even.

‘In principe doen wij geen verzendingen, maar in dit geval bezorgen we het persoonlijk met alle genoegen en zonder extra kosten. Mag ik u vragen of het in Barcelona zelf is of ...?’

‘Het is in Barcelona.’

De kilte van zijn blik leek jaren van woede en wrok in zich te dragen.

‘Wil meneer er een opdracht in schrijven of een andere persoonlijke boodschap in zetten voor ik het inpak?’

Moeizaam opende de bezoeker het boek op de titelpagina. Ik zag toen dat zijn linkerhand een prothese was, een hand van geschilderd porselein. Hij haalde een vulpen tevoorschijn en schreef er enkele zinnen in, gaf me het boek terug en draaide zich om. Ik sloeg hem gade terwijl hij naar de deur hinkte.

‘Zou u zo vriendelijk willen zijn om me naam en adres te geven van degene bij wie we het moeten afleveren?’ vroeg ik.

‘Het staat er allemaal in,’ zei hij zonder om te kijken.

Ik opende het boek en zocht de bladzijde met de inscriptie die de vreemdeling er hoogstpersoonlijk in had gezet:

*Voor Fermín Romero de Torres, die terugkeerde
uit de wereld van de doden en de sleutel van de toe-
komst in handen heeft.*

13

Op dat moment hoorde ik de deurbel en toen ik opkeek, was de onbekende vertrokken.

Ik haastte me naar de deur en tuurde de straat in. De bezoeker verdween hinkend uit het zicht en versmolt met de silhouetten die in een nevelsluier door de Calle Santa Ana liepen. Ik wilde hem roepen, maar beet op mijn tong. Het gemakkelijkste was geweest om hem gewoon te laten gaan, maar mijn instinct en gebruikelijke gebrek aan voorzichtigheid en nuchterheid hadden de overhand.